

HEILL SÉ ÞÉR ÞORSKUR!

Í tilefni af Degi þorsksins 3. október 2018

Það er einhvern veginn þannig með þorskinn að við tölum lítið sem ekkert um hann heldur tökum við Íslendingar honum meira eins og sjálfsögðum hlut. Þau örlög þorsksins að prýða einnar krónu peninginn eru lýsandi fyrir þetta en hann ætti ef til vill betur heima með Jónasi á tíuþúsundkallinum. Þegar vel er að gáð hafa fáar náttúruauðlindir skapað jafnmikil verðmæti og jafnmikil margföldunaráhrif í íslensku efnahagslífi. Veiðar á þorski lögðu grunninn að öflugum fiskiðnaði á Íslandi, vaxandi fisktækniðnaði sem nú er einn sá fremsti í heiminum og á allra síðustu árum hefur þorskurinn svo rennt stoðum undir nokkur ný og framsækin fyrirtæki í heilsu- og lyfjaiðnaði.

100+

milljarðar króna á ári í
útflutningstekjur

1.700

milljarðar í beinar
útflutningstekjur frá
aldamótum

4X

tæp fjórföldun í
útflutningsverðmætum
á veitt kíló

60%

betri hráefnisnýting en í
öðrum löndum

60+

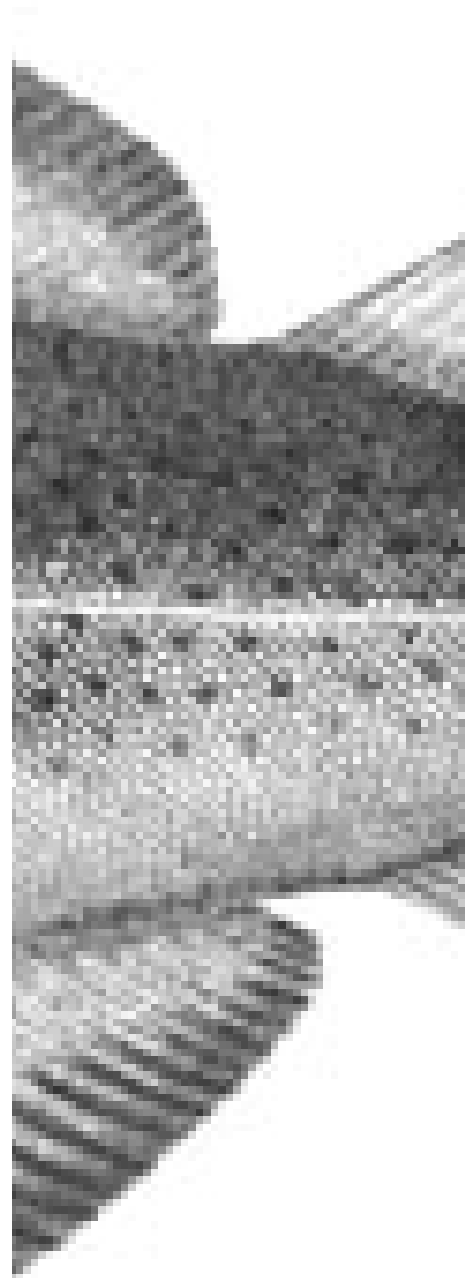
lönd sem íslenskar
þorskafurðir eru fluttar til

14

milljarðar á ári í
útflutningstekjur af
þorskhausum og lifur

Efnahagsleg áhrif þorsksins hérlendis eru gríðarleg og þau geta vaxið umtalsvert ef rétt er á málum haldið. Útflutningur á hefðbundnum þorskafurðum skilaði **100 milljörðum** króna í tekjur fyrir Íslendinga árið 2016 og vegna gengisbreytinga „aðeins“ 84 milljörðum á síðasta ári. Ef við bætum við útflutningi á vélum, hugbúnaði og þekkingu til veiða og vinnslu þorsks og ýmsum öðrum þorskafurðum, t.d. **niðursoðinni lifur** og svo snyrtivörum, stoðefnum og fleiru sem unnið er úr afurðum þorsksins eru tekjur landsins af þorskinum langtum meiri en 100 milljarðar króna á ári. Það eru **10 milljón tíuþúsundkallar** og rúmlega það, ár eftir ár. Það er í raun með ólíkindum hve þorskurinn hefur skapað Íslendingum mikil verðmæti í aldanna rás. Opinber gögn ná reyndar ekki lengra aftur en til síðustu aldamóta, en síðan þá hefur þorskurinn fært **Íslendingum** tæplega 1.700 milljarða króna útflutningstekjur, á föstu verðlagi.

Íslendingar hafa veitt að meðaltali um **217.000 tonn** af þorski á hverju ári síðastliðin 20 ár. Það eru 217 milljón kíló og í kringum **22 milljón þorskar**. Það sem er einstakt við veiðar og vinnslu Íslendinga er að við nýtum stærstan hluta aflans í afurðir, ólíkt flestum nágrannaþjóðum okkar. Íslensk fyrirtæki nýta að jafnaði **77-80%** þorsksins í ýmsar afurðir (og sum nálægt 100%) á meðan tæpur helmingur hvers þorsks fer aftur í hafið eða í sorpeyðingu í nágrannalöndum okkar við **Norður-Atlantshaf**. Þar hefur nýtingin aðeins verið um 46-53% á undanförunum árum. Rannsóknir Íslenska sjávarklasans benda þannig til að um **571 þúsund tonn** af þorskafurðum fari til spillis á heimsvísu á ári hverju. Betri meðferð þessa gríðarmikla magns af náttúrulegum próteinum, **fitu og kalki** ætti að vera kappsmál allra þjóða við Norður-Atlantshaf enda felst í þessu mikið tækifæri til **aukinnar verðmætasköpunar**.

Þau verðmæti sem sköpuð eru úr vörum sem þúar eru til úr þorski hafa vaxið gífurlega á undanförunum áratugum. Fyrir þrjátíu árum síðan, þegar þorskaflinn nam tæpri hálfri milljón tonna á ári bjuggu sjávarútvegsfyrirtækin til um 54 milljarða útflutningsverðmæti úr aflanum, mælt á verðlagi dagsins í dag (VNV). Síðan hefur aflinn minnkað um tæpan helming en bein útflutningsverðmæti tæplega tvöfaldast, sem samsvarar tæplega fjórföldun í útflutningsverðmætum á hvert kíló. Munurinn er sá að í stað útflutnings á heilfrystum fiski og flökum á einsleita markaði eru mismunandi afurðir þorskis nú í fleiri tugum og markaðirnir líka. Svo dæmi sé tekið skapa þorskhausar útflutningsverðmæti upp á 3-8 milljarða á ári og þorsklifur 5-6 milljarða útflutningsverðmæti, samanlagt 8-14 milljarðar króna. Hvort tveggja fór að miklu leyti til spillis fyrir ekki svo löngu síðan og gerir það enn víða í öðrum löndum. Og íslenskar þorskafurðir eru fluttar til minnst 68 landa í öllum byggðum heimsálfum.

Dæmi um vörur sem skapaðar eru úr íslenskum þorski

EFSTU 30 VIÐSKIPTALÖND ÍSLENSKA ÞORSKSINS 2017 (RAÐAÐ EFTIR MAGNI)

1. Spánn	11. Noregur	21. Kólumbía
2. Bretland	12. Kína	22. Benín
3. Frakkland	13. Kanada	23. Marokkó
4. Nígíría	14. Pólland	24. Úkraína
5. Bandaríkin	15. Danmörk	25. Víetnam
6. Portúgal	16. Grikkland	26. Ástralía
7. Holland	17. Japan	27. Sviss
8. Belgía	18. Litháen	28. Hvíta-Rússland
9. Þýskaland	19. Svíþjóð	29. Sameinuðu arabísku
furstadæmin
10. Ítalía	20. Írland	30. Suður-Kórea

Yfir 100 milljarða króna **verðmætasköpun** á ári úr tugum mismunandi matvæla-, fæðubótaefna-, lækninga-, heilsu- og tækniapurða er síður en svo sjálfsagður hlutur. Við hjá **Íslenska sjávarklasnum** þreytumst seint á að segja frá íslenskum fyrirtækjum sem þróa frumlegar vörur úr þorskafurðum og **ótrúlegar tækninýjungar** til að auka gæði og hagkvæmni vinnslunnar. **Aðdáun** okkar á þessum frumkvöðlum og athafnafólki er síst minni en aðdáun Hannesar Hafstein á þorskinum sjálfum, en hann gekk e.t.v. lengst okkar Íslendinga í að **lofsama þorskin** með orðsnilli sinni:

ÞORSKLOF

*Heill sé þér, þorskur, vor bjargvættur besti,
blessaða vera, sem gefur þitt líf
til þess að verja oss bjargræðis bresti,
bágstaddra líknarinn, sverð vort og hlíf.
Heyrðu vort þakklæti, heiðraði fiskur,
hertur og saltaður, úldinn og nýr!
Fyrir þinn verðleika fyllist vor diskur,
frelsi og þjóðmengun til vor þú snýr,
því ef þú létir ei lánast þinn blíða
líkam við strendurnar, hringinn í kring,
horaðir, svangir vér hlytum að stríða
og hefðum ei ráð til að ala vort þing.
Þú ert oss einlægust þjóðfrelsishetja,
þú ert sem dreginn úr almennings sál.
Mynd þín og fyrirmynd fögur oss hvetja,
föðurlandsástinni hleypa í bál.
– Hannes Hafstein*

Þann **3. október** næstkomandi efnir Hús sjávarklasans til **Dags þorsksins** í fjórða sinn. Markmið dagsins er að kynna íslensk fyrirtæki sem hafa þróað ýmsa tækni og vörur sem tengjast þorskinum. Á Degi þorsksins verður **Hús sjávarklasans** opnað öllum áhugasömum og fjöldi íslenskra fyrirtækja mun kynna þær afurðir sem **framleiddar** eru úr þorskinum hér á landi og þá tækni sem þróuð hefur verið til að **hámarka nýtingu** og gæði afurðanna.

Skipulögð **dagskrá** verður vítt og dreift um Hús sjávarklasans frá **kl. 14-17** og munu gestir meðal annars fá tækifæri til að **smakka** fjölda ólíkra matvæla og fæðubótarefni, kynnast lyfjafyrirtækjum og **frumkvöðlum** í ólíkum geirum, allt frá hátækniíðnaði til fatahönnunar.

Þessi greining kom fyrst út á Degi þorsksins 2015 en hefur verið dagrétt.